El fons documental de la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers

Oriol Padró Cirera *(arxiver)*

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Resum: En aquest article s'estudia la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers, una entitat claveriana amb gairebé cent cinquanta anys d'història, a través del seu fons documental. Aquest fons va ser donat per l'entitat a l'Arxiu Municipal de Granollers i permet resseguir la gestió, l'organització i l'activitat d'aquesta associació des de finals del segle XIX fins a l'actualitat a través dels seus documents constitutius, els llibres d'actes, els registres de socis i la documentació comptable així com programes, publicacions, partitures i una voluminosa col·lecció de fotografies. L'anàlisi d'aquesta documentació, complementada amb fons hemerogràfics i d'institucions, permet revisar la història de l'entitat des dels orígens del moviment claverià al Vallès Oriental fins a l'actualitat, en què l'entitat ha esdevingut un referent dins del món coral català amb una significativa presència internacional, gràcies al projecte de renovació iniciat el 1995 amb la creació d'una escola de música.

Paraules clau: Societat Coral Amics de la Unió, Granollers, moviment claverià, fons documentals musicals.

Abstract: This article studies the Societat Coral Amics de la Unió de Granollers, an organization with almost 150 years of history that was part of the Clavé movement, through its documentary collection. This collection was donated by the organization to the Municipal Archives of Granollers and allows us to trace the organization and activity of this association from the end of the 19th century to the present day through its constituent documents, minutes, membership records and accounting documentation as well as its programs, publications, scores and a voluminous collection of photographs. The analysis of this documentation, complemented by newspaper and institutional collections, allows us to review the history of the organization from the origins of the Clavé movement in Vallès Oriental county to the present day, in which the organization has become a reference within the Catalan choral scene with a significant international presence, thanks to the renovation project initiated in 1995 with the creation of a music school.

Keywords: Societat Coral Amics de la Unió, Granollers, Clavé movement, musical documentary collections.

Data de recepció: 14 abril 2025; versió definitiva: 23 maig 2025.

DOI: https://doi.org/10.60940/ponenciesn29id9800242

1. Introducció

La Societat Coral Amics de la Unió és una entitat històrica de Granollers, vinculada des dels seus orígens al moviment claverià sorgit a mitjans del segle XIX. Aquest moviment, impulsat per Josep Anselm Clavé, tingué un paper fonamental en la vertebració cultural de la classe treballadora catalana a través de la música coral i de la creació d'espais de sociabilitat i instrucció. A més, els valors claverians anaven estretament lligats a les idees republicanes, de manera que durant el segle XIX i principis del XX és indissociable una cosa de l'altra. La Societat Coral Amics de la Unió va néixer, doncs, seguint aquesta tradició i s'ha mantingut activa al llarg de gairebé un segle i mig, fins a esdevenir una bona mostra dels canvis que ha viscut el mateix fenomen claverià, passant de l'activisme liberal de les primeres dècades a la folkloització experimentada durant el segle XX, especialment a partir de la Guerra Civil. Des d'aquest moment, s'inicia un llarg període de crisi que abasta pràcticament tota la segona meitat de segle, però que es va superar amb la creació d'una escola de música el 1995 que va portar l'entitat a esdevenir un projecte de referència dins del món coral, tant per la diversitat de cors que la formen com per la rellevància dels projectes en què participa, sigui a Catalunya o a altres llocs del món.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

L'any 2016 la Societat Coral Amics de la Unió va donar el seu fons documental a l'Arxiu Municipal de Granollers, un fet que va facilitar l'ordenació, la classificació i l'accessibilitat d'un gran volum de documentació que representa un testimoni de la llarga trajectòria de l'entitat alhora que constitueix una font de rellevant valor històric, social i cultural. En aquest fons s'hi conserven llibres d'actes, registres de socis, documentació administrativa i econòmica, programes d'activitats, publicacions internes, partitures i un arxiu fotogràfic amb més de 2.200 imatges. Tot plegat permet reconstruir l'evolució de l'entitat, les seves transformacions internes i el seu paper en la vida cultural de Granollers i de la comarca.

Entre els documents d'aquest fons en trobem ben pocs que facin referència als orígens i formació de l'entitat, però a través de fonts indirectes com la premsa de l'època es poden arribar a reconstruir els primers passos de l'entitat, que es resumiran a les següents pàgines. Sí que han arribat fins als nostres dies els diversos estatuts de l'associació, que ofereixen informació sobre la manera d'organitzar-se en diferents moments així com l'adaptació als canvis de legislació. També es pot obtenir molta informació dels llibres d'actes, que han estat preservats en la seva integritat des de 1912. Allà es poden resseguir els canvis de junta i el paper d'alguns dels principals

[1] Jaume Carbonell Guberna (2000): *Josep Anselm Clavé i el naixement del cant coral a Catalunya (1850-1874)*, Cabrera de Mar, Galerada.

dirigents de l'entitat i també s'hi esmenten les activitats més rellevants. Però abans d'entrar en detalls sobre aquestes qüestions, cal fer un esment especial a les voluminoses col·leccions de fotografies i partitures que conté el fons.

Pel que fa a les imatges, hi trobem fotografies d'actes i concerts i, sobretot, dels nombrosos viatges que l'entitat realitzava per Espanya a les dècades de 1960 i 1970, tot i que el costum de desplaçar-se lluny de casa ja venia de ben antic amb les denominades «expedicions» que promovien els cors de Clavé per difondre el seu ideari arreu. Així, tot i que en menor quantitat, també hi trobem imatges d'alguns dels primers viatges del cor, normalment associats a trobades de les diverses societats corals federades entorn del moviment claverià. En aquest àmbit destaca la fotografia més antiga del cor que ens ha arribat, datada el 1893, i que podria haver estat presa durant el viatge que es va fer aquell any a València, amb motiu d'una trobada de Cors de Clavé.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Els cantaires de la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers l'any 1893. Fotografia: Arxiu Municipal de Granollers, Fons Societat Coral Amics de la Unió.

Al seu torn, la col·lecció de partitures testimonia una mínima capacitat dels cantaires (o almenys d'alguns d'ells) per llegir partitures encara que fos a un nivell bàsic. L'alfabetització, tant musical com general, dels treballadors que formaven part d'aquestes entitats ha estat explicada a partir de l'existència de col·leccions com aquesta per estudiosos com Costal o Ayats.[2]

[2] Jaume Ayats i Anna Costal (2020): «The Cors de Clavé: Popular music, republicanism, and social regeneration», *The Routledge Hispanic Studies Companion to Nineteenth-Century Spain*, Routledge.

Els cors claverians eren, fins al darrer quart del segle XX, un espai exclusivament masculí, i per això entre les partitures conservades hi predomina el repertori per a veus d'home amb peces d'autors emblemàtics del gènere com el mateix Clavé, Cuspinera, Bartumeus, Millet, Morera, Pedrell, Pérez Moya o Sancho Marraco, però alhora hi podem trobar peces de caràcter menys popular i més lligades al món de la *música culta* com Palestrina, Wagner, Mendelssohn, Jannequin o Saint-Saëns. La immensa majoria de les partitures són publicacions o fotocòpies i no estan datades, fet que dificulta valorar-ne l'interès per manca de context, però, tot i això, hi ha alguns exemplars que val la pena destacar, com un manuscrit autògraf de 1879 de la cançó *Las Náyades*, de Climent Cuspinera, important compositor de Caldes de Montbui i molt proper a Clavé.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

També s'hi troben diverses particel·les (partitures per a cada una de les veus) que, generalment, són còpies manuscrites i n'hi ha molts exemplars, ja que en calia un per a cada membre del cor. Algunes d'aquestes particel·les porten el segell d'altres entitats corals com l'Orfeó Granollerí o La Armonía, que van ser entitats actives a Granollers abans de la Guerra Civil i que devien donar aquestes partitures a Amics de la Unió en ser dissoltes.[3]

2. Els orígens

La Societat Coral Amics de la Unió sempre ha considerat que la seva data de fundació va ser l'any 1877, però no ens ha arribat cap document que testimoniï de manera objectiva aquesta data. Hi ha referències, dècades més tard, a aquests orígens però sempre a partir de records personals de transmissió oral.[4] Així doncs, no disposem, com passa en altres fons d'associacions, d'una acta de la primera assemblea o d'uns primers estatuts que estiguin datats a 1877. El document textual més antic del fons de l'entitat és un pacte signat el 1887 (per tant, deu anys més tard de la fundació) en el qual una societat coral cedeix el seu estendard a una altra per tal que continuï amb la seva activitat i en mantingui el nom, tot i que el text no esmenti en cap moment el nom de cap de les dues societats. Ara bé, el fet que aquest pacte es conservi dins del fons de la Societat Coral Amics de la Unió ens fa entendre que aquesta va ser la receptora de l'estendard del qual es parla en el document. Alhora, en tant que el text explicita que l'entitat receptora («la sociedad refundada») ha de mantenir el nom de l'entitat cedent, cal entendre

[3] L'Orfeó Granollerí es va fundar el 1915 dins de la Unió Liberal i va ser presentat públicament el dia de Cap d'Any de 1916. El 1918 va patir una escissió de manera que part dels cantaires van deixar l'entitat mare i, durant un temps, hi va haver dos orfeons granollerins a la ciutat. Per altra banda, La Armonía va ser formada el 1928 per un grup de socis d'Amics de la Unió expulsats de l'entitat sota l'acusació d'haver malversat fons. Les darreres notícies dels dos cors daten dels anys de la Guerra Civil.

[4] Paco Monja (2003): *Societat Coral Amics de la Unió 1877-2002*, col·lecció «Coneguem Granollers», Granollers, Ajuntament de Granollers.

que ja existia anteriorment a 1887 una societat coral que duia el nom «Amics de la Unió».

Per tal d'obtenir informació sobre aquests Amics de la Unió d'abans de 1887 cal recórrer a documentació externa al fons de l'entitat, però no se n'ha trobat cap referència a les actes del ple municipal ni a la premsa local de l'època. Tot i això, en tant que a Granollers no hi va haver cap diari fins a 1882, és útil ampliar la cerca hemerogràfica més enllà de l'àmbit local. Així, al diari barceloní *La Imprenta* hi trobem una extensa crònica de la manifestació celebrada a Granollers el 19 de gener de 1879 en memòria de les víctimes de la carlinada de 1875.[5] Segons aquesta notícia, a l'acte hi va participar, entre altres entitats, «la sociedad coral de los Amigos de la Union con su estandarte enlutado».[6]

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Tot fa pensar que aquell estendard que la societat coral lluïa el gener de 1879 era el mateix que canviaria de mans uns anys després, en virtut del pacte signat el 1887, i que actualment es conserva al Museu de Granollers després que, el 2022, la Societat Coral Amics de la Unió en fes donació. Es tracta d'una peça de factura molt senzilla de la qual destaca la inscripció «Refda. en 25 de marzo 1887» fent referència, doncs, a la data de signatura del pacte i a la «sociedad refundada» que s'hi esmenta. L'observació directa de l'estendard permet, a més, veure que aquesta inscripció està afegida posteriorment a la construcció original d'aquest. Finalment, sota l'escut de Granollers que centra la peça hi apareix la que només pot ser la data de fundació de l'entitat: 1877.

3. Els estatuts

Els primers estatuts conservats en el fons documental són de l'any 1891. No podem afirmar ni desmentir que no hi hagués uns estatuts anteriors a aquesta data, però cal tenir present que fins a 1887 no existia l'obligació legal de redactar un document que regulés el funcionament de les entitats, ja que fins aquella data no hi havia cap llei d'associacions. La norma aprovada el 30 de juny d'aquell any va significar l'arribada d'una regulació del fet associatiu que feia dècades que era reivindicada pels sectors liberals de tot Espanya, i és que, malgrat la llarga tradició de gremis o confraries religioses, l'associacionisme no estava regulat ni previst per cap normativa de l'Estat, que, fins

[5] Sobre l'assalt carlí de 1875 vegeu les ponències de Josep Maria Farnés: «L'assalt de Granollers pels carlins», *Ponències. Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, p. 127-145, i (2023) «L'assalt de Granollers pels carlins (17 gener 1875): noves aportacions», *Ponències. Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers*, núm. 27, p. 79-107, així com la ponència de Lluís Ferran Toledano publicada en aquest mateix número de la revista *Ponències*: «Una guerra desconeguda: el context militar i polític de l'assalt carlí de Granollers de 1875».

[6] *La Imprenta*, 20 de gener de 1879.

aquell moment, s'havia mostrat reticent a obrir una porta legal a les organitzacions obreres, les congregacions religioses no catòliques o qualsevol activitat que pogués promoure ideologies liberals o fins i tot revolucionàries.[7]

La nova llei obligava les associacions a redactar uns estatuts i presentar-los al Govern Civil de la província per tal que verifiqués que l'activitat que es portava a terme dins de l'entitat no es podia considerar il·lícita. A l'Arxiu del Govern Civil de Barcelona s'hi conserven els expedients de totes les entitats que van donar-se d'alta mentre aquesta llei va estar vigent (això és fins a 1964); però els de les entitats que, com els Amics de la Unió, seguien actives després de la restitució de la Generalitat, el 1977, van ser transferits al Departament de Justícia, que més tard els va ingressar a l'Arxiu Nacional de Catalunya, lloc on es pot consultar, doncs, una còpia de tots els estatuts que, és clar, també es conserven al fons de l'entitat.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Aquests estatuts són una font molt útil a l'hora d'estudiar el funcionament intern de l'entitat i les adaptacions als canvis legislatius. En els de 1891 es complia, fil per randa, el que demanava la llei d'associacions indicant l'objectiu de l'entitat («ofrecer a los que formen parte de la misma un verdadero centro de lícito recreo»), la seva forma de govern (una junta que es renova anualment i de la qual no es pot renunciar a formar-ne part quan s'és escollit), els tipus de soci (honoraris, numeraris i eventuals) i els requisits per ser-ho, la forma de finançament (cobrament de quotes de 25 cèntims setmanals), i l'adreça («La sociedad coral "Amigos de la Unión" tiene su domicilio fijo en esta villa de Granollers del Vallés, calle de las Travesseras nº 35, pagando por ella alquiler»).

Aquells primers estatuts estan signats per una «comisión iniciadora» de l'entitat, presidida per Magí Vila i formada en total per set homes, que són exactament els mateixos que a l'assemblea del 5 de març d'aquell mateix any van ser escollits per formar la junta directiva. Aquesta dada ens fa pensar que els estatuts de 1891 són efectivament els primers que es van redactar, ja que estan escrits com si l'entitat es constituís en aquell moment tot i que sabem que existia ja des de força anys enrere. Això fa pensar, doncs, que fins aleshores l'associació funcionava sense un reglament legalitzat.

El 1899 els estatuts van ser revisats i van experimentar alguns canvis destacables, com la fixació dels vint anys com a edat mínima per ser admès com a soci a l'entitat, amb l'excepció dels germans o fills de socis numeraris, que podien ingressar a partir dels setze. Aquest article ens permet imaginar una societat coral on predominaven els homes joves que, entre altres coses, buscaven aquell espai de «lícito recreo» del qual parlaven els estatuts de 1891.

[7] Javier García Roca (2003): «El derecho de asociación en la historia constitucional española, con particular referencia a las leyes de 1887 y 1964», *Revista de Derecho Político*, núm. 57, p. 77-118.

El text de 1899 afegia també un matís a l'activitat recreativa de la societat especificant que l'objecte era efectivament «proporcionar a los que forman parte de ella lícito recreo y solaz» però que s'havia de fer «especialmente con el canto». Alhora, s'explicita que entre els socis numeraris de l'entitat hi ha els socis cantants, que han de passar una prova de veu i complir un conjunt de normes estrictes. Aquests socis representen el nucli fort de l'associació, com mostra el fet que qualsevol persona que vulgui ser admesa com a soci ha de tenir l'aprovació de la secció de cantants. De fet, la lectura dels estatuts de 1891 no conté cap informació del fet que es tracti d'una societat dedicada al cant coral (excepte la denominació, que sí que parla de «sociedad coral denominada Amigos de la Unión») i, per tant, podrien haver estat de qualsevol entitat recreativa, però els de 1899 ja regulen diversos aspectes propis de l'activitat musical com la indumentària per als concerts, que ha de ser «del modo mas decente posible con americana y con las insignias o distintivo de la sociedad», mentre que quan s'anava a actes més festius com «alguna romeria o aplech por los pueblos circumvecinos […] deberá acudir el socio cantante con blusa y barretina».

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Les absències als assaigs sense una causa justificada també estaven reguladades en aquests estatuts, que establien multes als qui no venien o, fins i tot, permetien a la junta directiva expulsar de l'entitat els socis que no es comportessin adequadament. Finalment, crida l'atenció la prohibició expressa als cantaires d'interpretar les peces del repertori del cor fora de les actuacions oficials. Aquest era un costum que ja havia imposat dècades abans Anselm Clavé als seus cors per tal de garantir que les seves peces només fossin interpretades sota el seu control. La norma es va difondre entre les entitats claverianes, ja que una part important dels ingressos de les societats provenia dels balls corejats que organitzaven, on s'interpretaven aquestes peces, sovint músiques ballables d'èxit i, per tant, calia minimitzar la competència.

En anys posteriors hi hauria altres reformes d'estatuts per qüestions poc rellevants com petits augments de les quotes, i la següent data destacable serà el 1941, un any i mig després de la fi de la guerra, en què la junta va presentar de nou tota la documentació constitutiva al Govern Civil complint amb el decret del 25 de gener d'aquell mateix any, que obligava, de nou, les associacions a legalitzar-se. Aquest decret responia a una voluntat de control per part de la dictadura franquista després d'haver il·legalitzat de facto l'associacionisme durant la guerra. Si bé el contingut del document no experimenta cap canvi en el funcionament d'Amics de la Unió, la seva existència els converteix en una prova de la continuïtat del projecte en uns anys en què moltes associacions van desaparèixer. Encara que fins a 1947 no tenim constància d'activitats públiques de l'entitat, aquesta va mantenir el compliment de les seves obligacions amb l'Administració.

La llarga postguerra va ser, doncs, un període complicat per a l'associacionisme, que no era quelcom que la dictadura veiés amb gaire bons ulls. L'esmentat decret de 1941 ratificava la vigència temporal de la llei de 1887 a l'espera que el govern de Franco redactés una nova llei, que, de fet, es va fer esperar encara vint-i-cinc anys. El 1964 es publica finalment una nova llei d'associacions que, lluny de crear un sistema que garantís les llibertats, consolidava el poder de l'Estat per controlar-les.[8] El canvi que més afectava entitats veteranes com els Amics de la Unió era la necessitat d'adaptar els seus estatuts a l'estructura que la llei establia, uns canvis que eren més formals que altra cosa. Així, el 1965 l'entitat granollerina va presentar una nova versió d'aquest document on es detallava la denominació de l'entitat, la seva finalitat, l'adreça de la seu social, l'abast territorial en què actuaven, el sistema de govern intern, els requisits per ser-ne soci, els drets i deures d'aquests, el patrimoni que posseïa i què se'n faria en cas de dissolució. Aquests estatuts, substancialment, mantenien el funcionament anterior i seguirien vigents fins a 1972, moment en què es canvia la norma que només permetia formar part de la junta als socis cantants. A partir d'aquell moment la resta de socis podien ocupar càrrecs directius, una qüestió justificada per la progressiva davallada de cantaires que patia el cor i per l'envelliment d'aquests.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

4. L'organització interna

Aquest canvi en els estatuts sobre els requisits per ser membre de la junta ens obliga a revisar com havia funcionat l'òrgan directiu de l'entitat fins aleshores. A les primeres normatives s'establia que els càrrecs de junta es canviaven cada any i els socis escollits no es podien negar a exercir el càrrec excepte en el cas que ja haguessin estat nomenats l'any anterior. Era, per tant, una feina pràcticament rotatòria que, tard o d'hora, acabava havent de fer la major part dels socis. Aviat hi va haver un lleu canvi pel qual el relleu anual en els càrrecs era aplicat només a la meitat de la junta, de manera que a la pràctica el mandat dels seus membres tenia una durada de dos anys.

Aquest sistema, però, va començar a canviar després de la guerra. A partir de 1947, l'entitat, que havia quedat pràcticament inactiva durant els anys més durs de postguerra, va començar a reprendre les seves activitats i van començar a aparèixer un perfil de juntes directives més presidencialistes. Aquest fet no responia a un canvi reglat, però les juntes eren votades repetidament mentre els seus membres volguessin continuar desenvolupant les tasques corresponents. El primer president que va ocupar el càrrec durant una temporada considerable va ser Vicenç Castellà, que ho va fer entre 1952

[8] Ibídem.

i 1960. El primer any del seu mandat es va celebrar el 75è aniversari de l'entitat amb una actuació benèfica a l'hospital de Granollers; era la primera vegada que Amics de la Unió celebrava l'aniversari de la seva fundació.[9]

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Fotografia dels socis dels Amics de la Unió de Granollers amb motiu del 75è aniversari de l'entitat, el març de 1952. Fotografia: Arxiu Municipal de Granollers, Fons Societat Coral Amics de la Unió

També va ser sota la presidència de Castellà que es va promoure la instal·lació, al parc de l'Estació, d'un monument dedicat a Anselm Clavé, que va ser inaugurat per les festes de l'Ascensió de 1954.

El monument a Josep Anselm Clavé, en el seu emplaçament original al parc de l'Estació de Granollers, de 1954 fins a la seva retirada el 1963. Actualment, el bust es conserva a la seu de la Societat Coral Amics de la Unió. Fotografia: Arxiu Municipal de Granollers, Fons Societat Coral Amics de la Unió.

[9] En una assemblea de l'abril de 1933 s'esmenta que caldria celebrar el 50è aniversari de l'entitat encara que sigui amb retard (s'hauria d'haver celebrat el 1927). Tot i això, no hi ha més informació de cap esdeveniment rellevant en aquest sentit.

De fet, durant la dècada de 1950 es viu un augment del nombre d'activitats que es pot atribuir a la gestió de la junta, però també a la lenta recuperació general del país després de les dificultats de la postguerra. Un senyal d'aquesta recuperació és la represa dels viatges del cor. El costum de fer sortides venia ja de finals del segle XIX i havia estat incentivat des de les federacions de cors claverians com una via de divulgació del projecte cultural i associatiu i, fins i tot, de l'ideari liberal republicà que tenia al darrere. Després de la guerra, les tradicionals «expedicions» del cor prenien un aire més recreatiu i esdevenien, simplement, «excursions».[10]

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Aquestes sortides anirien guanyant rellevància i dimensió fins a esdevenir una activitat molt popular durant la dècada de 1960, sota la presidència de Miquel Vilarrasa, un home que venia del sindicalisme agrari del règim, tenia una forta capacitat de lideratge i era un gestor amb visió de futur. En ser nomenat president d'Amics de la Unió, el gener de 1960, es va haver d'enfrontar a un canvi important: calia trobar un nou local per a l'entitat, ja que el propietari de l'immoble que servia de seu social havia decidit no renovar el contracte de lloguer.

El local en qüestió estava ubicat a l'actual carrer d'Aureli Font, als baixos d'un edifici d'habitatges construït en el solar que anteriorment havia ocupat una popular sala de festes coneguda com a «Can Mariano». Des dels seus inicis l'entitat llogava aquella sala quan havia de portar a terme algun acte públic, i a partir de 1910 Can Mariano va esdevenir la seva seu social i residència. El 1946 el local va ser enderrocat, i al mateix lloc s'hi va construir l'edifici als baixos del qual residia la societat coral, fins que el 1959 el propietari va rescindir el contracte de lloguer, concedint un període de dos anys per tal que l'entitat trobés un altre lloc on instal·lar-se.

Feia ja un any que es buscaven espais, però no es trobava res que cobrís les necessitats de l'entitat fins que Vilarrasa, probablement gràcies a les seves bones relacions amb l'ajuntament del moment, va trobar un espai ubicat a la plaça de la Porxada, ocupat aleshores per la comissió municipal de fires i festes en règim de lloguer, i que, amb el vistiplau del propietari, va ser subarrendat a la societat coral. Així, el maig de 1961 es feia la inauguració pública de la nova seu social dels Amics de la Unió a la plaça de la vila de Granollers.

Una mostra de la capacitat de Vilarrasa com a gestor es pot veure en les diverses mesures que prendria des del primer moment, perseguint una major eficiència i uns millors resultats econòmics de l'entitat, tot i que aquesta actitud causés queixes d'alguns socis per haver pres decisions sense haver-les

[10] Resulta il·lustratiu veure com en les actes més antigues s'utilitza el terme «expedicions», que té unes connotacions més ambicioses, mentre que en aquest segon període se les anomena «excursions», posant més èmfasi en la funció recreativa.

sotmès a la votació de la junta, tal com es pot llegir en algunes actes. No obstant això, les grans decisions preses durant el seu mandat sí que van ser sempre ratificades pels vots dels socis, que, a més, el van seguir renovant en el càrrec durant deu anys. Les dues novetats més importants d'aquest període van ser la inclusió de les dones com a sòcies (no cantaires) de l'entitat el 1961 i la creació d'un cor infantil per mirar de lluitar contra l'envelliment de la massa coral, el 1967.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

El Cor Infantil, dirigit per Felicià Maresma, que en va ser l'impulsor, en una cantada de caramelles el 1971. Fotografia: Arxiu Municipal de Granollers, Fons Societat Coral Amics de la Unió.

El 1970 Vilarrasa deixava la junta d'Amics de la Unió i era rellevat per Fèlix Llopart, que havia estat vicepresident a les juntes anteriors. Llopart només va ocupar el càrrec durant dos anys fins que el 1972 es va nomenar Lluís Sitjes, un home que no havia tingut cap relació prèvia amb l'entitat però que havia estat cridat a presidir-la, ja que tenia experiència com a membre de la junta del Club Balonmano Granollers. Sitjes va poder ser elegit gràcies a l'esmentada reforma dels estatuts que s'havia fet aquell mateix any i que li permetia entrar a la junta malgrat no ser cantaire. Durant la seva presidència, que es va allargar fins a 1978, es va treballar per ampliar l'oferta d'activitats que poguessin atreure socis, sobretot joves. Així, durant un temps es feien classes de francès al local de l'entitat en virtut d'un acord amb el Liceu Francès, el cor infantil mantenia una activitat dinàmica amb destacable repercussió local, s'oferien classes particulars de música (guitarra, flauta o solfeig) i es va començar a publicar un butlletí, anomenat *L'Estendard*, que va existir fins a 2003.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Portada del número 29 del butlletí *L'Estendard*. Font: Arxiu Municipal de Granollers, Fons Societat Coral Amics de la Unió.

També va ser durant els anys setanta que es van acollir algunes iniciatives com la creació d'un grup de fotografia i cinema o la cessió d'un espai a joves formacions musicals com el grup de folk impulsat per Carles Riera i Rafael Sala. Però, tot i aquestes accions, la sensació d'haver envellit i no poder garantir el relleu generacional no va desaparèixer: el cor d'homes estava format per persones d'edats cada vegada més avançades i quan els cantaires del cor infantil es feien grans no se sentien atrets per afegir-s'hi. Es va començar a parlar, doncs, de la conveniència de crear altres cors que permetessin mantenir viva l'entitat garantint el manteniment del seu principal objectiu, que era el cant coral. Aquesta inquietud va concretar-se amb la creació, l'any 1982, de la coral mixta, on amb la unió de veus masculines i femenines es podia ampliar el repertori interpretat i atreure un nombre més elevat de participants.

Abans de la creació d'aquest cor, la dècada de 1980 s'havia iniciat amb un nou canvi de local. Després de vint anys a la plaça de la Porxada, es va presentar l'oportunitat d'adquirir un edifici en propietat. Darrere de les negociacions hi havia també Lluís Sitjes, que, tot i no ser ja el president, formava part de la junta i va facilitar l'adquisició d'una casa al número 20 del carrer de les Travesseres, que és on encara avui hi ha la seu de la Societat Coral Amics de la Unió.

Per acabar de revisar els noms més rellevants que hi ha hagut al capdavant de l'entitat ens falta esmentar les tres darreres persones que l'han presidida: Hermínia Jubany va ser la primera dona a posar-se al capdavant d'aquesta

societat claveriana i ho va fer entre 1986 i 1988. Després d'ella va ser nomenat president Bonaventura Buixó, que va rebre, el 1995, la proposta d'un grup de joves músics locals, encapçalats pels germans Josep i Joan Vila, de crear una escola de música dins l'entitat que oferís educació musical per a totes les edats i alimentés amb els seus alumnes els diversos cors que s'anirien formant. Així va iniciar-se el projecte educatiu i musical que va permetre, finalment, rejovenir l'entitat i convertir-la en el referent que és avui. Després que Buixó deixés el càrrec el 2010, Marina Garrell, que havia estat ja cantaire del primer cor infantil creat el 1967 i canta encara avui al Cor Mixt de l'entitat, va ocupar la presidència d'aquesta societat claveriana.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

5. Els locals i les activitats

En l'apartat dels documents que testimonien les relacions econòmiques de l'organització i les seves relacions administratives hi destaquen dos grans blocs temàtics d'especial interès. Per una banda, hi ha la documentació relacionada amb la seu social de l'entitat, des del primer contracte de lloguer signat el 1910 per ocupar Can Mariano fins a l'adquisició del local actual, propietat de l'entitat, al carrer Travesseres, 20. Entre aquests dos extrems, el fons inclou documents que il·lustren les relacions amb la propietat del seu primer local; el pacte pel qual l'any 1946, en ser enderrocat Can Mariano, el propietari es va comprometre a proporcionar un nou espai a l'entitat, inaugurat el 1947; el nou trasllat, el 1961, a la plaça de la Porxada en un local subarrendat a l'Ajuntament i l'adquisició, el 1982, del local actual. De tots aquests canvis d'ubicació en conservem testimonis documentals, i potser també són la causa de les mancances d'alguns documents. Així, els primers llibres d'actes que ens han arribat daten de poc després que l'entitat s'instal·lés a Can Mariano, fet que fa pensar que les actes anteriors a aquella data, si és que van existir, es devien quedar al local anterior o bé a alguna casa particular. Pel que fa a llibres de comptabilitat, només conservem els de dates posteriors a 1947, moment en què l'antic local va ser enderrocat i l'entitat es va situar en un de nou a la mateixa ubicació, fet que havia d'obligar a moure totes les pertinences i que podria haver causat també algunes pèrdues.

Aquesta documentació econòmica no només ofereix informació sobre l'estat de les finances de l'entitat, sinó que també reflecteix les activitats que portava a terme a cada moment. Però per obtenir informació sobre activitats de la societat abans de 1947, com que no tenim llibres de comptabilitat, hem de recórrer a la premsa local, que sovint esmenta festivals, concerts i balls corejats. Abans d'entrar en l'activitat pròpiament cultural de la societat, val la pena analitzar quines eren les principals fonts d'ingressos. Durant la dècada de 1950 crida l'atenció el gran pes que tenia la gestió del cafè de la societat, que en algun moment arriba al 75 % dels ingressos totals (especialment en

els primers anys, ja que l'activitat associativa és molt poca).[11] Històricament, les entitats claverianes s'havien finançat gràcies a tres grans entrades de líquid: les quotes de socis, la gestió del cafè i els balls corejats. Durant els anys en què l'entitat encara era al local edificat sobre la ubicació de l'antic Can Mariano, es manté un pes important de les festes i els balls, tot i que a les actes s'hi pot llegir que molts socis es lamenten que no tinguin les dimensions d'abans de la guerra.

Ens podem fer una idea de com eren els balls fins als anys trenta pel ressò que se'n fa la premsa i per la importància que prenen en les actes de l'entitat. Tot plegat fa pensar que realment es tractava d'una activitat amb molt de pes que si va davallar a partir dels anys quaranta va ser, en part, per la crisi econòmica de la postguerra, però també perquè el local estrenat el 1947 era sensiblement més petit que l'anterior, fet que no permetia que els balls fossin de les mateixes dimensions. A això cal afegir-hi que els interessos de les generacions més joves havien anat canviant i se sentien més atretes pels ballables i el jazz, que es podien sentir a altres llocs com el Casino de Granollers, que no pas pels valsos, xotis o pasdobles que formaven part del repertori claverià tradicional. Justament per això els pocs balls que es feien al local d'Amics de la Unió (que solien ser en ocasions especials com la Festa Major) van anar incorporant l'actuació de moltes de les orquestres que solien tocar aquest tipus de repertori en aquells anys. Entre la documentació econòmica hi trobem testimonis de la contractació d'aquestes orquestres, sovint amb detalls tan concrets com els músics que les integraven o el repertori que s'interpretaria.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Durant la dècada de 1960 l'entitat viu una nova revifada, conseqüència també de la progressiva millora econòmica del país, que podem veure en l'augment d'ingressos provinents de subvencions municipals i també en un creixement del nombre de socis, tot i que la majoria no són membres del cor. Hem esmentat que seria en aquest moment que les dones van ser acceptades com a sòcies. El motiu va ser més pràctic que no pas de promoció de la igualtat: si quan s'organitzaven els viatges (que en aquells anys començaven a ser força atractius, visitant diverses capitals espanyoles) la major part dels socis venien acompanyats de les seves esposes, era millor que aquestes també paguessin la quota de soci i es beneficiessin del tracte preferent per poder participar de les excursions. En el registre de socis de 1961 hi apareix per primera i última vegada un apartat específic de «socios señoras», on hi ha només els noms de Rosa Parera, Francisca Valls i Magda Arimany, que van ser les primeres sòcies femenines de la Societat Coral Amics de la Unió.

[11] El cafè generava un volum important d'ingressos, però també de despeses, de manera que el resultat tampoc era especialment rellevant. Segurament per això a partir de 1961 es va decidir arrendar-lo a un tercer.

La documentació més significativa relacionada amb la promoció externa de les activitats de l'entitat, més enllà de cartells o programes de festes i concerts, és a l'apartat de publicacions, on trobem un testimoni de l'activitat de l'entitat en forma de butlletí informatiu. Entre 1974 i 2003 la societat coral Amics de la Unió va publicar *L'Estendard*, una revista interna adreçada als socis on s'informava de les activitats que s'havien fet o bé que estaven previstes, i que representa una font de primera mà per seguir l'evolució durant aquell darrer quart del segle XX. *L'Estendard* ofereix un resum de tots els concerts, sortides, exposicions, conferències que l'entitat anava programant. També s'hi publicaven les actes de les assemblees, alguns articles d'opinió, els canvis en la direcció dels cors i tot el que tingués relació amb el dia a dia de l'entitat.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138

Així doncs, a través d'aquest butlletí, de la premsa, de les actes i dels nombrosos programes i cartells, es pot fer un recull molt detallat de les activitats portades a terme per la Societat Coral Amics de la Unió al llarg de la seva història.

6. Conclusions

Al llarg del seu segle i mig de vida, la Societat Coral Amics de la Unió ha provat d'adaptar els seus principis claverians fundacionals a les transformacions de la societat i els canvis en l'associacionisme. L'entitat, com tantes altres de semblants arreu del país, va néixer per proporcionar un espai de lleure, formació i cohesió social que, demostrant una destacable capacitat d'adaptació, ha sabut mantenir durant la seva trajectòria, sense renunciar al seu caràcter popular. El gir estratègic de 1995, amb la posada en marxa d'una escola de música pròpia, va obrir una etapa de creixement, tant social com artístic, que l'ha portada a escenaris internacionals.

El seu fons documental ofereix un valuós testimoni de l'evolució d'aquesta entitat que exemplifica la transformació del moviment coral català des del segle XIX fins a l'actualitat. La conservació d'aquest important volum de documentació malgrat les guerres, els canvis de local i les transformacions socials el converteix en una font privilegiada per a l'estudi del moviment claverià i de la vida cultural de Granollers. La riquesa i diversitat tipològica de la documentació conservada permet abordar l'estudi des de múltiples vessants com l'organització interna, la gestió econòmica, la participació social, les pràctiques musicals o la relació de l'entitat amb el seu context social i fins i tot polític.

Aquest cas demostra també, una vegada més, la importància dels arxius públics com a institucions que garanteixen la preservació de fons documen-

tals que, malgrat el seu origen privat, formen part del patrimoni documental col·lectiu. A això cal afegir-hi la tasca de classificació, descripció i, sobretot, posada a disposició d'aquests fons per a la recerca històrica local.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
29 (2025), 123-138